

Beharangozó új, tervezett sorozatomhoz

Az örmény gyökerű képzőművészekről kiadott két kötet után gőzerővel folyik a gyűjtőmunka, hogy íróinkat is egy csokorba szedhessük. (Megjósolom, hogy nagyon színes, és sokszálú csokor lesz.) Ahogy a különböző forrásmunkákat forgatom, lapozom, örömmel tapasztalom, hogy számos örmény gyökerű tudós tanár, jogász, bármely tudományágban eredményes kutató, felfedező, orvos, szakíró gazdagította magyar kultúránkat. Az áprilisi Füzetek reveláció volt számomra, mert több mint tíz éve próbálom kideríteni Dr. Sáska László örmény gyökereit, és nekem nem sikerült. Ezúttal is kísérletet tettem, először Józsa Miklós tanár úrnál a Sáska család enyedi ágának történetét illetően, aki megírta, hogy „Sáska László édesapja híres asztalosmester volt, a Várszeg utcában van a háza, talán most is olyan, mint annak idején. Nála inaskodott egy ideig Nagy István (mi még emlékszünk rá). Erről az időszakról ír Az enyedi prikulics című novellájában és a Sánca című önéletrajzi könyvében. Innen szökött meg a gyermek Nagy István és gyalog ment haza Kolozsvárra. Az öreg nem volt anygali természetű.” Ezt követően Bakó Botondhoz irányított, aki a téma alapos ismerője: „...sajnos az asztalosmester „örménységét” én sem tudtam. Beszéltem a 90 éves Sáska Ida nénivel, (Laci sógornője) aki nem emlékezett arra, hogy a Laci ilyen származásról beszélt volna. Ő a „szemeik állása szerint” (Laci és apja: Tordai Sáska László), ahogy mondta, nem tartja lehetetlennek az örmény származást.”

Hálás vagyok a „sorsnak”, hogy évtizedes dilemmám megoldódott, és Dr. Sáska Lászlóval kezdek el az örmény gyökerű magyar orvosok bemutatását, annál is inkább, mert régi, nagy adósságot kell törleszteniünk ezzel.

Bálintné Kovács Júlia

Isaszeg, ahol orvos volt, így emlékeznek

Dr. Sáska Lászlóra

Dr. Sáska László (Nagyenyed, 1890–Arusha, 1978). Kalandos életű tudós, orvos volt, aki nem csak Isaszegnek, de az egész magyar, sőt a nemzetközi tudományos életnek is a kiemelkedő alakja. Sokgyermekes szegény asztalosmester családjában született. Már a Bethlen Kollégiumban megmutatkozott tudományos érdeklődése. Tanárai közül Szilády Zoltán az, aki egész életre szóló buzdítással serkentette a továbbtanulásra, a tudományok művelésére. Saját keresetéből végezte orvosi tanulmányait a kolozsvári egyetemen,

melynek bevégzését a négyéves frontszolgálatra odázta el. S bár a háború után kitűnő eredménnyel doktorált, politikai és hazafiúi meggyőződése miatt el kellett hagynia szeretett Erdélyét. Isaszegnek 1922–1933 között ő volt a községi és egyben MÁV-orvosa, ezen túlmenően a település életében is vezető szerepet játszott. A képviselő-testületnek több cikluson át tagja, a különböző egyesületeknek szervezője és vezetője volt.

Egy szerveződő Afrika-expedíciónak tagjaként először 1931-ben merült fel an-

nak lehetősége, hogy az akkor még kevésbé ismert földrészen megvalósíthassa tudományos elképzeléseit. Aztán 1932 nyarán már hivatalos levélben jelentkezett a berlini etiópiai konzulátuson: „Jelenleg alkalmazásban állok, mint községi orvos és pályaorvos, mely két állás megélhetésemet biztosítja, de tudásszomjamat nem elégíti ki. Trópusi bakteriológiával szeretnék foglalkozni.” Egy év múlva fiatal, második feleségével Szomáliába utazott, hamarosan I. Haile Szelasszié császár családi orvosa lett. Sokat utazott, vadászott és rengeteget gyógyított: ő volt Abesszínia Albert Schweitzere.

Az olasz megszállás nyomorúsága elől 1937-ben sikerült Tanganyikába áttelepülnie, ahol a Meru vulkán tövében elterülő Arusha városában talált végső menedéket. Itt teljessé lett ki orvosi és kutatói tevékenysége.

Dr. Sáska László
(1890–1978)

A maláriától a rákig című munkája egyszeriben az egész tudományos világ előtt ismertté tette nevét. Kapcsolatba került korának híres tudósával, He-mingwaynek jó barátja lett.

A második világháború után az Afrikába látogató magyar vadászokat, tudósokat kutató- és gyűjtőmunkájukban ismeretségével és hallatlanul nagy tekintélyével segítette. Bár Magyarországon is elismerték a kiváló

orvos tudományos tevékenységét, **politikai nézetei miatt értékelő tanulmányok csak a rendszerváltás után jelentek meg róla.** (Kiemelés tőlem, BKJ) Gazdag és színes életpályáját második hazájában, Afrikában fejezte be.

Ezekkel az örmény szemekkel egyelőre búcsúzom, de reményeim szerint **folytatjuk az ismerkedést, az emlékezést.**

(Forrás: Sulinet Függelék)

Cseke Gábor

Az arushai doktor – dr. Sáska László

Elővettem (ki tudja, hányadszor? már rongyossá olvastam-forgattam) egyik kedvenc könyvemet, amelynek napvilágra kerüléséhez némileg személyesen is hozzájárultam. A szerző, dr. Sáska László 1890-ben született Nagyenyeden, szegény családban. Iskoláit a nagyhírű enyedi kollégiumban végzi, mindene a kaland, a természetjárás, a rovar- és növénygyűjtés.

„Mikor érettségiztem és egyetemre kellett volna mennem, csak egy nadrágom és egy ingem volt... Dolgoznom kellett: a legegyszerűbbnek a jegyzőség tűnt. Nagyponorra kerültem, ez egy kis román

falu volt Nagyenyedtől huszonvalahány kilométerre. Ott voltam egy darabig, de csakhamar beláttam, hogy a jegyzőség nem nekem való; engem küldenek behajtani az adót, és én vegyem el a kecskéjét a szerencsétlen embernek, akinek nincs más java, és akivel nekem semmi bajom; hát én az ilyesmit nem csinálom egy életen át. Közben megspóroltam egy kis pénzt, s beiratkoztam a kolozsvári orvosi egyetemre. De ezt csak úgy tudtam elérni, hogy közben öt tanítványt vállaltam különböző osztályokból. Később átmentem Budapestre, ahol a pénzt szintén külön munkával kel-